

орієнтованим потенціалом, здатним змінити до кращого стан справ на практиці, слід розглядати філософію освіти як головну, системотворчу базу для наукового обґрунтування проекту і вироблення критеріїв оцінки процедури проектування у закладах неперервної освіти.

Важливо дотримуватися виділених принципів формування професійної компетентності педагогічних працівників, зокрема: а) цільового призначення інформаційного матеріалу; б) поєднання комплексних, інтегруючих і власних дидактичних цілей; в) повноти навчального матеріалу в модулі; г) відносної самостійності елементів модуля; д) реалізації зворотного зв'язку; е) оптимальної передачі інформаційних і методичних матеріалів; є) стиснення навчальної інформації у змістовому модулі; ж) генералізації знань; з) взаємопов'язаності, логізації знань. Використання виділених принципів у процесі неперервної педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу сприятиме глибокому і повному засвоєнню курсистами навчального матеріалу, стимулюватиме до творчості, розвитку та саморозвитку педагогічної майстерності.

Список використаних джерел

1. Батечко Н. Г. Сучасні підходи до формування змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури. *Педагогічний процес: теорія і практика*. К. : ЕДЕЛЬВЕЙС, 2013. Вип. 4. С. 5–21.
2. Лебедик Л. В. Дидактичні принципи формування ІКТ-компетентностей майбутніх учителів математики у процесі фахової підготовки. *Фізико-математична освіта : науковий журнал*. 2017. Вип. 3(13). С. 215–219.
3. Лейко С. В., Стрельников В. Ю. Принципи формування математичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників у процесі фахової підготовки. *Витоки педагогічної майстерності*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. Вип. 14. С. 260–267.
4. Стрельников В. Ю. Філософія проектування випереджувальної післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : зб. наук. статей у 3-х ч. / За заг. ред. О. В. Зосименко, Г. Л. Єфремова. Суми, 2020. Ч. 1. С. 160–167. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16837>
5. Юцявичене П. А. Создание модульных программ. *Советская педагогика*. 1990. № 2. С. 54–61.
6. Lebedyk L. Planning technologies for the preparation of high school teachers based in the experience of European countries : *Study of problems in modern science: new technologies in engineering, advanced management, efficiency of social institutions*. Monograph: edited by Shalapko Yuriy, Wyszowska Zofia, Musial Janusz, Paraska Olga. Bydgoszcz, Poland : University of Technology and Life Sciences, 2015. P. 749–760.
7. Lebedyk L. Professional competence of masters of pedagogics higher school. *Theory and Practice of Contemporary Management* : Materials of I International Scientific-Practical Conference, (Batumi, 17–18 October, 2014). Tbilisi, Universal, 2014. P. 292–296.

Леся ПЕТРЕНКО

Г. ВАЩЕНКО: ЗАГАРТУВАННЯ ВОЛІ І ХАРАКТЕРУ – ОСНОВНА МЕТА ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Серед визначних українських учених, педагогів, просвітителів, громадських діячів першої половини ХХ ст. гідне місце посідає Григорій Григорович Ващенко (1878 – 1967 рр.), видатний представник української культури, державний діяч, письменник,

учений-педагог, педагог-практик, професор, широко відомий в діаспорі, але малознаний на Батьківщині, якого спіткала трагічна доля жити і вмерти в еміграції. Г. Ващенко в історії української педагогіки посідає особливе місце як автор досліджень проблеми формування виховного ідеалу у молоді. За твердженням видатного українського педагога Г. Ващенка, людина у своєму житті повинна орієнтуватися на систему ціннісних вартостей, що складають основу виховного ідеалу як мети виховання.

Історіографічний пошук засвідчив, що творча спадщина і педагогічна діяльність Г. Ващенка почали привертати увагу українських дослідників лише на початку 90-х років ХХ ст., коли стало можливим вивчати внесок педагогів, яких несправедливо у радянські часи було названо буржуазними націоналістами. Одним з перших постатей професора у науковий обіг увів відомий громадський діяч української діаспори з Бельгії О. Коваль (1993). Згодом до постаті і творчих надбань педагога звернулися сучасні українські науковці Г. Бугайцева, А. Бойко, Г. Васянович, О. Вишневський, О. Гентош, В. Герасименко, Н. Дічек, І. Зайченко, Е. Лузік, Є. Коваленко, А. Марушкевич, В. Огнев'юк, А. Погрібний, Г. Сазоненко, С. Сворах, М. Стельмахович, Н. Терентьєва та інші. Учені визначали різні напрями формування виховного ідеалу.

Мета нашого дослідження – проаналізувати сутність основної мети виховання української молоді, загартування волі і характеру у творчій спадщині Г. Ващенка.

Ну думку фундатора української педагогіки Г. Ващенка формування виховного ідеалу української молоді становить мету виховання. У системі цінностей ідеал є вирішальним чинником. Ми переконані, що формування виховного ідеалу проходить через духовне збагачення молоді і є основою виховання особистості. Найвні негативні явища, які панують нині у державі, наочно демонструють недоліки загальнодержавного підходу до виховання молоді. Завдяки вихованню ми зможемо подолати кризові явища у гуманітарній сфері держави.

На необхідність національної спрямованості освіти, опори на національний дух, традиції у вихованні молоді наголошує Г. Ващенко у своїх працях: «Виховний ідеал» (Полтава, 1994), «Загальні методи навчання» (Київ, 1997), «Виховання волі і характеру» (Київ, 1999), «Завдання національного виховання української молоді» (Київ, 2003), «Хвороби в галузі національної пам'яті» (Київ, 2002), та інших [3, 5, 1, 4, 6].

Кожна історична епоха ставить перед педагогічною системою завдання по удосконаленню образу виховного ідеалу. Г. Ващенко зазначає, що кожен народ, в тому числі і український має свій відмінний, неповторний ідеал. Він наголошує, що «виховний ідеал того чи іншого народу залежить від його державного устрою, світогляду, релігії, моралі, від рівня розвитку культури, від його національних властивостей» [3, с. 11]. В основу моделі виховного ідеалу великий педагог поклав загальнолюдські цінності, підкреслюючи цим значення виховання як національного-соціального феномену. Мета виховання – це «основне питання педагогіки» – підкреслював професор Г. Ващенко [4, с. 83]. Воно полягає в тому, щоб «виховати всебічно розвиненого, активного діяча для суспільного добра» [4, с. 83].

Видатний український педагог Г. Ващенко, вболіваючи за майбутнє України, у своїх працях «Виховання волі і характеру», «Виховний ідеал», «Завдання національного виховання української молоді», «Загальні методи навчання», «Проект системи освіти в самостійній Україні», «Хвороби в галузі національної пам'яті» послідовно, глибоко і переконливо ставить питання про нагальну потребу формування ідеалу у молоді на основі загальнолюдських та національних цінностей як кінцеву мету виховання. Як наслідок, вона передбачає активну участь особистості у суспільному житті. Тему необхідності формування виховного ідеалу у молоді педагог найкраще висвітлює у творі «Виховний ідеал», використовуючи здобутки історичних, літературних, філософських, педагогічних надбань, обґрунтовує український національний ідеал, а також дає розширену характеристику більшовицького, християнського, націонал-соціалістичного

та загальноєвропейського ідеалів. Врахування психологічного фактору при вирішенні проблем виховання молоді свідчить про різносторонній підхід вченого до виховання. Він підкреслює, що «... ми мусимо рахуватися не лише з нашими традиціями, ... а також прийняти до уваги психічні властивості нашого народу, як позитивні, так і негативні. Перші треба розвивати, другі усувати або принаймі ослаблювати» [3, с. 162].

Про потребу виховання у молоді національної свідомості говорить Г. Ващенко у статті «Завдання національного виховання української молоді» [4]. Він висловлює думку, що не можна вважати людину вихованою, якщо вона використовує свої здібності лише для задоволення своїх потреб, забуваючи про свій народ, або з ворожістю ставиться до інших народів. Педагог з боєм зазначає, що багато українців не усвідомило чітко своєї національної ідентичності і тому національне виховання молоді є найважливішим завданням нашого народу [4]. Важливо наголосити на необхідності врахування передбачливих застережень Г. Ващенка. Полум'яний патріот, великий педагог зазначав, що український народ бореться і буде боротися за свою самостійну державу «з найстрашнішим ворогом всякої свободи – з московським большевизмом» [2, с. 6]. Щоб вийти переможцем у цій боротьбі, треба напружити сили і врахувати помилки минулого. Він підкреслює: «Без жертвенної любові до Батьківщини, що з'єднує весь нарід, як керівників, так і народні маси, державної самостійності здобути не можна» [2, с. 6]. Отже, виховання у молоді любові до України є одним із найважливіших принципів виховного ідеалу підрастаючого покоління. Окрім того педагог вважав, що «... треба перш за все прищепити прагнення до високої мети, що об'єднувала б увесь український нарід. Такою метою є благо і щастя Батьківщини» [3, с. 174].

Здійснений аналіз педагогічної спадщини Г. Ващенка довів, що в основу своїх поглядів на виховний ідеал української молоді він поклав закони віри в ідеали добра, бажання творити та відстоювати його на землі. Педагог-патріот обґрунтував у своїх працях підходи, методологію, методику, програми виховання, шляхи формування українського громадянина, державника, патріота з європейськими цінностями, вільного і незалежного. Його праці, положення, глибинна фахова думка щодо виховання молоді відповідають духові і часові сьогодення, актуальні і вимагають від нас вдумливого, сміливого вивчення і застосування на практиці для підготовки покоління, спроможного мислити по державницьки і допомогти побудувати Україну як європейську державу. Майбутнє за молоддю, сильною духом, ідейно, морально й фізично здоровою. Варто зазначити, що «виховний ідеал людини – це те найкраще, що створив український народ силою свого творчого генія, у ході віковичної боротьби за своє існування, економічний, культурний і духовний розвиток» [7, с. 5].

Таким чином, потрібно зазначити, що історичні події в Україні, пов'язані з боротьбою за незалежність, зобов'язують педагогічну громадськість підготувати молодь до участі в суспільному житті. Педагог наголошує на важливості виховання у дітей уміння підкоряти особисті інтереси інтересам Батьківщини, а головне – поступатися амбіціям, і тому виховання такої риси є однією із найважливіших і найскладніших завдань української педагогіки. Глибоке вивчення і впровадження в життя настанов великого педагога Г. Ващенка щодо виховного ідеалу молоді прискорить формування в неї найкращих рис патріота, державника, громадянина. Педагогіка Г. Ващенка повинна служити своєму народові, за якого він вболівав, переживав, яким гордився.

Список використаних джерел

1. Ващенко Г. Виховання волі і характеру : [підруч. для педагогів] / Григорій Ващенко. [К. : Вид. т-во "Школяр", 1999]. 385 с. (Твори ; т. 3).
2. Ващенко Г. Виховання любові до Батьківщини. Вибрані педагогічні твори. Дрогобич : Видавнича фірма "Відродження", 1997. С. 65–101.

3. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Полтава : Полтав. вісн., 1994. 190 с. (Твори ; т. 1)
4. Ващенко Г. Завдання національного виховання української молоді. [Твори]. К., 2003. [Т. 5] : Хвороби в галузі національної пам'яті. С. 170–176.
5. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / упоряд. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. К., 2003. С. 478–493.
6. Ващенко Г. Хвороби в галузі національної пам'яті. Григорій Ващенко. [Твори]. К., 2003. [Т. 5] : Хвороби в галузі національної пам'яті. С. 6–16.
7. Дем'яненко Н. 1917-й рік у житті й творчості Г. Ващенко. Духовно-моральна парадигма творчості Григорія Ващенко : матеріали пед. конгресу, присвяч. 130 роковинам від дня народж. проф. Григорія Ващенко, 22–23 квіт. 2008 р. Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2008. Ч. 2. С. 3–7.

Руслан БАСЕНКО

КОНЦЕПЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІДЕЇ ЦІЛІСНОЇ ОСВІТИ ОСОБИСТОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ СВИТОГЛЯДНИХ СИСТЕМАХ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Упродовж історичного поступу людства ідея цілісної освіти завжди займала особливе місце у вихованні. Її теоретико-концептуальні засади, будучи обґрунтовані античним освітнім ідеалом «*καλοκαγαθία*», були практично збагачені ренесансною парадигмою «*Pietas Litterata*» та остаточно сформувалися у постмодерній концепції «*Holistic Education*» [1, с. 178]. У нас час цілісна освіта набуває особливої актуальності, адже її мета і завдання спрямовані на формування сучасного інноваційного та всебічно розвинутого фахівця.

Попри те, що цілісна освіта, холізм та інтегрований зміст освіти сьогодні належать до інноваційного тезаурусу та добре корелюють із сучасною «науковою модою», теоретичне осмислення історичного шляху розвитку цілісної освіти та інтегрованого навчання, можна визначити як спорадичне, їхній аналіз потребує більшої уваги дослідників, педагогів-практиків і громадськості. Особливо відчувається необхідність історико-педагогічної та освітософської експлікації цілісної освіти та педагогіки цілісного світорозуміння. Мова йде про необхідність дослідження шляхів розвитку та збагачення гуманістичної ідеї цілісної освіти особистості в широкому європейському цивілізаційному контексті [3, с. 11]. Відомо, що її витоки сягають доби Античної цивілізації, творці якої запропонували ідеал калокагатії та визначили людину як міру всіх речей. У той же час, модерне осмислення ідеї цілісної освіти особистості вперше було здійснено європейцями у добу раннього Нового часу (кінець XV – середина XVII століття). В цей час у Європі відбулися серйозні соціокультурні зміни, драйверами яких стали модерні світські та релігійні культурно-філософські системи – Ренесанс та філософія раціоналізму, протестантська Реформація, католицьке Відродження, а на східнослов'янських землях – реформована православна традиція. Саме в межах відповідних світоглядних систем було не тільки вибудовано та теоретично обґрунтовано ідею цілісної освіти особистості, але й докладено максимум зусиль для її реалізацію серед широких верств ранньомодерного суспільства.

З-поміж багатьох зарубіжних вчених, які аналізували зміст цілісної освіти окремо виділимо таких дослідників як Е. Кларк (E. Clark), Р. Мартін (R. Martin), Дж. Міллер (J. Miller), Р. Міллер (R. Miller), Р. Нава (R. Nava), Д. Філіпс (D. Phillips), С. Флаке (C. Flake), С. Форбс (S. Forbes), А. Харіс (A. Harris) та інших.